

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 342.72

АФРИКАНСЬКІ СУБРЕГІОНАЛЬНІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАЙВЕСІ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Серьогін В. О.,

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри конституційного
і муніципального права
юридичного факультету
Харківського національного
університету імені В.Н. Каразіна

Анотація: узагальнено африканські субрегіональні механізми забезпечення інформаційного прайвеси (у межах Економічного співтовариства західноафриканських держав, Співтовариства з питань розвитку країн Півдня Африки, Східноафриканського співтовариства, Економічного співтовариства центральноафриканських держав та Економічного і монетарного співтовариства в Центральній Африці). Обґрунтовано, що розробка національного законодавства про захист персональних даних паралельно з модельними законами на субрегіональному рівні є ефективним способом просування інформаційного прайвеси.

Ключові слова: права людини, недоторканність приватного життя, прайвеси, інформаційне прайвеси, захист персональних даних.

Аннотация: обобщены африканские субрегиональные механизмы обеспечения информационного прайвеси (в пределах Экономического сообщества западноафриканских государств, Сообщества по вопросам развития стран Юга Африки, Восточноафриканского сообщества, Экономического сообщества центральноафриканских государств и Экономического и монетарного сообщества в Центральной Африке). Обосновано, что разработка национального законодательства о защите персональных данных параллельно с модельными законами на субрегиональном уровне является эффективным способом продвижения информационного прайвеси.

Ключевые слова: права человека, неприкосновенность частной жизни, прайвеси, информационное прайвеси, защита персональных данных.

Annotation: african subregional mechanisms for information privacy providing are summarized (within the Economic Community of West African States, the Southern African Development Community, the East African Community, the Economic Community of Central African States, and the Economic and Monetary Community in Central Africa). It has been substantiated that the development of national personal data protection legislation in parallel with model laws at the subregional level is an effective way to promote information privacy.

Key words: human rights, inviolability of private life, privacy, information privacy, personal data protection.

Постановка проблеми. Галопуючий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ) та інтенсивна інформатизація дедалі більшого кола сфер суспільного життя закономірно призвели до виходу проблем захисту недоторканності приватного життя (прайвеси), особливо інформаційної її складової, за межі державних кордонів і спричинили появу як універсальних, так і регіональних міжнародних механізмів захисту даного права людини. В умовах посилення транскордонних потоків інформації та міграційних процесів однією з важливих проблем захисту прайвеси стає уніфікація правозахисних механізмів з метою забезпечення єдиних підходів до забезпечення даного права людини незалежно від місця перебування особи та особливостей місцевого інформаційно-комунікаційного (у т.ч. цифрового, мережевого) середовища.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Увага наукової спільноти у даному контексті поки що зосереджена переважно на європейському та північноамериканському «плацдармах» боротьби за прайвеси. У цьому зв'язку достатньо пригадати праці М. Баррі та К. Шера [1], С. Бельмана, Е. Дж. Джонсона, С. Дж. Кобріна та Дж. Л. Лозе [2], В.Г. Восса [3], С. Кальцолайо [4], П.М. Шварца і К. Н. Пейфера [5] та ін. Це й не дивно, оскільки саме європейські та північноамериканські, а також спільні, трансатлантичні механізми захисту прайвеси є на сьогодні найбільш розвиненими. Натомість міжнародні механізми захисту прайвеси, що сформувалися і продовжують розвиватися в інших регіонах світу, здебільшого перебувають поза межами уваги дослідників.

У своїх попередніх дослідженнях ми вже неодноразово звертали до проблематики міжнародно-правових стандартів забезпечення прайвеси [6-7]. З огляду на наявність тривалих і міцних зв'язків України з державами Африки, особливо в гуманітарній сфері та підготовці кадрів, що передбачає, окрім іншого, й інформаційний обмін, вважаємо за доцільне розглянути ті механізми захисту прайвеси, що існують на цьому континенті.

Мета даної статті полягає у тому, щоб надати загальну характеристику африканських регіональних механізмів забезпечення прайвеси, розкрити специфіку відповідних міжнародних організацій, особливо у порівнянні з

європейськими, та визначити подальші напрямки їхнього розвитку.

Виклад основного матеріалу. На початку нашого дослідження варто відзначити, що африканські країни почали приймати закони про захист персональних даних, головним чином, внаслідок побоювань, пов'язаних із зростаючим використанням комп'ютерної техніки в управлінні публічними справами, зокрема при видачі документів, що посвідчують особу (Буркіна-Фасо, 2004) або при складанні списків виборців (Бенін, 2009), а також з огляду на дедалі зростаюче залучення місцевих приватних компаній до аутсорсингу з європейських країн (Маврикій і Туніс 2004; Сенегал 2008, Марокко, 2009). Зважаючи на ці неоднорідні та взаємодоповнюючі чинники, у теперішній час у субрегіонах Африки робляться значні кроки, що сприяють гармонізації законодавства про захист персональних даних, як на регіональному рівні, так і в масштабі Африки в цілому. Красномовним свідченням цього може слугувати, передусім, розробка і прийняття Конвенції Африканського Союзу про кібербезпеку та захист персональних даних 2014 року [8].

На сьогодні 54 країни Африки мають важливі угоди про захист персональних даних та типові закони у субрегіонах або регіональних економічних співтовариствах Африки [9]. У межах Африки існує принаймні вісім регіональних економічних співтовариств, але лише чотири з них мають значення в контексті забезпечення інформаційного прайвесі: ECOWAS (на заході); SADC (на півдні), ECCAS і CEMAC (у центральній частині) та EAC (на сході). Спробуємо розкрити сфери діяльності та цілі цих субрегіональних утворень.

Найбільш значні та найбільш ранні події відбулися в межах *Економічного співтовариства західноафриканських держав* (Economic Community of West African States – ECOWAS) – союзу з п'ятнадцяти франко-, португало- та англomовних держав (Бенін, Буркіна-Фасо, Кабо-Верде, Кот-Д'Івуар, Гамбія, Гана, Гвінея, Гвінея-Біссау, Ліверія, Малі, Нігерія, Сенегал, Сьєрра-Леоне і Того). Згідно з переглянутим у 2008 р. Договором держави-члени ECOWAS погодилися прийняти закони про інформаційне прайвесі. Додатковий протокол про захист персональних даних (2010) до Договору про ECOWAS встановлює зміст вимог, що мають міститися в національному законодавстві про інформаційне прайвесі у кожній державі-члені ECOWAS, у т.ч. щодо складу органу із захисту даних. Усі вимоги вищезазначеного протоколу зазнали суттєвого впливу з боку Директиви 95/46/ЄС про захист персональних даних, що діяла в межах Європейського Союзу до травня 2018 року. Це єдина обов'язкова міжнародна регіональна угода про захист персональних даних, яка зараз діє в Африці. Крім того, як тільки відповідна структура буде остаточно сформована, вона може бути застосована Судом ECOWAS.

Сім держав ECOWAS вже прийняли відповідні закони (Бенін, Буркіна-Фасо, Кабо-Верде, Сенегал, Гана, Кот-Д'Івуар і Малі), у Нігерії та Нігері відповідні законопроекти розробляються чи розглядаються, а решта шість держав взагалі не вживають жодних заходів у даній сфері. У деяких державах-членах ECOWAS, котрі не мають спеціального законодавства, Додатковий протокол ECOWAS може мати пряму дію, якщо національне законодавство не вимагає додаткової імплементації міжнародних договорів. Це, зокрема, має місце у Нігері, де закон про захист цифрового прайвесі розробляється на додаток до договору ECOWAS щодо захисту даних, опублікованого в офіційному журналі Нігеру в 2013 році. Додатковий протокол ECOWAS – це проект, реалізований за підтримки Європейського Союзу (ЄС) та Міжнародного союзу електров'язку (МСЕ) протягом 2005–2007 років як попередник більш широкої ініціативи щодо гармонізації політики в галузі ІКТ для африканських держав, розташованих на південь від Сахари (Harmonization of ICT Policies in Sub-Saharan Africa – HIPSSA).

Паралельно з розвитком ECOWAS Міжнародний союз електров'язку (МСЕ) за фінансової підтримки Європейського Союзу (ЄС) розробив у 2008 році проект з африканськими країнами на субрегіональній основі – HIPSSA (Гармонізація політики у сфері ІКТ для африканських держав, розташованих на південь від Сахари) [10]. Цей проект спрямований на узгодження (чи первинне прийняття) численних законів про телекомунікації, необхідних для лібералізації конкуренції у сфері телекомунікацій та створення нормативної бази телекомунікацій, із законами про захист персональних даних і кіберзлочинність як частини загального пакету HIPSSA [11]. Проект HIPSSA був ініційований ECOWAS на прохання організації економічної інтеграції в Африці, а також регіональних асоціацій регулюючих органів до МСЕ та ЄС про допомогу в узгодженні політики й законодавства у сфері ІКТ для африканських держав, розташованих на південь від Сахари. Принагідно відзначимо, що HIPSSA не охоплює увесь африканський континент, але передбачає реалізацію послідовних ініціатив, адаптованих для держав Східної, Західної, Центральної та Південної Африки, відповідно через регіони EAC, ECOWAS, ECCAS і SADC, таким чином охоплюючи всі країни Африки, розташовані на південь від Сахари.

Один з аспектів HIPSSA полягає в комплексній розробці проблем забезпечення кібербезпеки, що включає в себе ініціативи, пов'язані зі здійсненням електронних транзакцій, боротьбою з кіберзлочинністю та захистом інформації (у тому ж обсязі, що й вищезгадана Конвенція Африканського Союзу 2014 року). Із даного аспекту HIPSSA впливає те, що часто називають «Модельним законом SADC щодо захисту даних» (або «Модельним законом ЄС/МСЕ») [12], який також має відношення до EAC та його еквіваленту ECCAS. Ці модельні закони в цілому узгоджуються з нормами Конвенції Африканського Союзу та Додатковим протоколом ECOWAS, усі вони починаються з одного й того ж самого підходу, пов'язаного з ЄС. Вони містять дуже докладні положення і зазвичай мають таку ж саму чинність, що й Конвенція Африканського Союзу, але часто з дуже різними формулюваннями.

Співтовариство з питань розвитку країн Півдня Африки (Southern African Development Community – SADC) охоплює п'ятнадцять країн у південній та центральній частинах Африки і держав Індійського океану (Анголу, Ботсвану, Демократичну Республіку Конго, Замбію, Зімбабве, Лесото, Маврикій, Мадагаскар, Малаві, Мозамбік, Намібію, Південно-Африканську Республіку, Свазіленд, Сейшели, Танзанію). Шестеро з них (Ангола, Зімбабве, Лесото, Маврикій, Південно-Африканська Республіка, Сейшельські Острови) мають закони про захист персональних даних тільки для свого публічного сектору, і ще принаймні у трьох з них розроблено відповідні законопроекти (Мадагаскар, Свазіленд і Танзанія). Можна очікувати, що новий закон Південної Африки про захист інформаційного прайвесі стане значним стимулом для розробки аналогічних законів, принаймні, в інших країнах SADC з огляду на роль ПАР як регіонального економічного лідера. Вже проведено роботу над законодавством і політикою щодо

захисту даних у рамках SADC, а Модельний закон SADC щодо захисту даних [13] є частиною проекту HIPSSA.

Менш розвиненим у сфері захисту даних є Східноафриканське співтовариство (East African Community – EAC), регіональна група з п'яти англо- та франкомовних країн Східної Африки (Бурунді, Кенія, Руанда, Танзанія, Уганда). Ніхто з них ще не прийняв власний закон про захист персональних даних, але Танзанія і Кенія працюють над ними. EAC виступив з ініціативами, покликаними змусити держави-члени прийняти законодавство про конфіденційність даних. У 2012 р. було прийнято Білль про права для Східноафриканського співтовариства [14], в якому (на відміну від Африканської хартії прав людини і народів) передбачено право на приватне життя (прайвесі). Він також включає право на самозахист, кульмінацією якого є право на звернення до Східно-Африканського суду. Крім того, EAC прийняв Основи кіберправа EAC для фаз I і II [15; 16] (у 2008 та 2011 роках відповідно), орієнтовані на вирішення багатьох проблем правового регулювання у кіберпросторі, у т.ч. й щодо захисту даних (ці Основи не є обов'язковим документом). При цьому рекомендації щодо захисту даних на першому етапі (2008 р.) були дуже лаконічними і вкрай загальними, обмежуючись заохоченням до сприйняття країної міжнародної практики [17]. Модельний закон ЄС/МСЕ «Захист даних» (2012 р.) також був орієнтований на країни EAC.

До *Економічного співтовариства центральноафриканських держав* (The Economic Community of Central African States – ECCAS) входять десять держав-членів (Ангола, Бурунді, Габон, Демократична Республіка Конго, Екваторіальна Гвінея, Камерун, Конго, Сан-Томе і Принсіпі, Центральнo-Африканська Республіка Чад), які в основному є франко- чи португаломовними, а *Економічне і монетарне співтовариство в Центральній Африці* (Communaute economique et monetaire de l'Afrique centrale – CEMAC) включає шість франкомовних держав-членів, котрі також є членами ECCAS (Габон, Екваторіальна Гвінея, Камерун, Конго, Центральнo-Африканська Республіка, Чад). Серед цих країн Ангола і Габон вже мають закони про інформаційне прайвесі, а Чад такий закон розробляє. У 2013 році ECCAS ухвалило три документи в якості «модельних законів», а CEMAC ухвалило їх як «проекти директив» про захист даних, електронні повідомлення і кіберзлочинність [18]. Документ про захист персональних даних, розроблений і прийнятий за підтримки проекту HIPSSA, дуже близький за змістом до модельного закону SADC. Він містить, однак, деякі спеціальні положення, пов'язані з обробкою генетичних даних, тоді як у модельному законі SADC розроблені зміни щодо обробки медичних даних, котрі стосуються статевого життя, у дослідницьких цілях.

Північна Африка (розташована на північ від Сахари) не має субрегіональної установи, яка б виявляла жвавий інтерес до інформаційного прайвесі. Союз Арабського Магрибу (Arab Magreb Union – AMU), що був заснований у 1989 році й включає в себе п'ять держав (Алжир, Лівію, Мавританію, Марокко і Туніс) зі штаб-квартирою в Марокко, захистом персональних даних ніколи не займався. При цьому Марокко (єдина держава континенту, котра не є членом Африканського Союзу) і Туніс уже мають закони про інформаційне прайвесі. Більше того, Марокко стало першою африканською країною, котра виявила бажання приєднатися до Конвенції 108 про захист персональних даних Ради Європи. Закон Тунісу, прийнятий ще до «Весняної революції» (2010-2011 років), був оголошений таким, що має бути переглянутий у майбутньому, зокрема, для зміцнення незалежності спеціального органу із захисту даних та забезпечення належного контролю за обробкою персональних даних у публічному секторі.

Політична ситуація в інших північно-африканських країнах робить безпосереднє регіональне співробітництво малоімовірним. Однак для цих і багатьох інших країн, зокрема тих, що розташовані на південь від Сахари, місцем контактів, обміну думками, співробітництва у сфері захисту даних і посилення узгодженості в цій сфері слугує Асоціація франкомовних органів захисту даних (AFAPDP).

З'ясування того, якою мірою всі вищезгадані закони, розроблені в межах ECOWAS, SADC, ECCAS-CEMAC та EAC, а також чотирнадцять національних законів про інформаційне прайвесі, прийняті африканськими країнами, в частині принципів і за механізмами дотримання кореспондують між собою та з Конвенцією Африканського Союзу 2014 року, виходить за межі даної статті. Принаймні ніхто ще не здійснював такого всеохоплюючого дослідження. Принаймні А. Макуліло, коротко проаналізувавши зміст ініціатив Африканського Союзу, ECOWAS і САДК, дає зрозуміти, що між змістом цих трьох ініціатив існує дуже висока міра подібності [19]. Він вважає, що зміст Конвенції Африканського Союзу і Додаткового протоколу ECOWAS є ідентичним, а принципи Модельного закону SADC «видаються дещо відмінними у формулюваннях» [19, с. 89]. Слід підкреслити, що всі вони значною мірою відображають «європейський» підхід до законодавства про інформаційне прайвесі, що й не дивно, враховуючи історію їх розробки і вплив європейської політико-правової теорії та практики. Усі вони включають численні «європейські» елементи, що не вимагаються Керівними принципами захисту прайвесі ОЕСР, такі як вимога створення незалежного органу з питань захисту прайвесі з важливими повноваженнями, необхідність законної обробки даних, обмеження на прямий маркетинг, спеціальний захист для конфіденційної інформації, а в разі автоматичної обробки таких даних – право суб'єкта заперечувати проти обробки.

Враховуючи цей загалом високий рівень узгодженості щодо суворого захисту інформаційного прайвесі, дещо дивно виглядає теза А. Макуліло про те, що ця узгодженість підживляється суттєвими відмінностями в таких сферах, як експорт даних і юрисдикційні питання, так само як і його висновок про те, що «ініціативи щодо гармонізації не видаються спроможними вказувати на спільний напрямок» і що вони навіть «можуть бути контрпродуктивними і в кращому разі створюватимуть бар'єри для вільного потоку персональних даних всередині та ззовні регіональних економічних співтовариств» [19, с. 89]. На наш погляд, більш переконливими є Г. Грінльоф і М. Джорджес, котрі, зважаючи на наявність відмінностей у принципах експорту даних і деяких інших сферах, очікують, що «вони, ймовірно, будуть менш значними, ніж загалом висока міра узгодженості, і що в разі, коли якась із цих конвенцій і модельних законів буде використовуватися в якості основи для нових національних законів у Африці (або перегляду існуючих законів), то це забезпечить гармонізацію захисту даних у масштабах усієї Африки і на відносно високому рівні» [20, с. 21].

Загалом проведене дослідження надає змогу зробити такі **висновки**.

1. У загальному розумінні глобалізація означає сприйняття універсальних стандартів, однак на практиці у сфері обробки персональних даних це означає також наявність багатьох регіональних чинників, різноспрямованих потоків даних у поєднанні зі зростанням глобальної гегемонії певних держав та їхніх об'єднань. У цьому сенсі, за умов, коли повна регіональна (у даному випадку – загальноафриканська) інтеграція є недосяжною, розробка національних законів паралельно з модельними законами на субрегіональному рівні є дуже прагматичним і повчальним способом просування інформаційного прайвесі у дедалі більших масштабах.

2. Ініціатива щодо ухвалення обов'язкової угоди в межах ECOWAS, що був першим субрегіоном для спільних дій, відображає стратегію, прийняту ЄС з прийняттям Директиви 95/46/ЄС про захист даних. Прийняття Конвенції Африканського Союзу про кібербезпеку та захист персональних даних 2014 року продемонструвало перспективність такого підходу до захисту інформаційного прайвесі, хоч аналогічної єдності поглядів на глобальному рівні досягти поки що не вдається. Тому, беручи до уваги універсальний характер принципів захисту даних, включаючи права суб'єктів даних, у найближчі роки можна очікувати появу більш узгоджених практик щодо захисту даних у різноманітних субрегіонах Африки. Це буде значною мірою зумовлено впливом тих угод, що існують зараз, а також впливом обміну думками та співробітництва в мережі спеціалізованих установ із захисту даних, а іноді й деякою напругою серед них, де критерії права, що застосовується, чи його тлумачення можуть відрізнятися.

3. Можна очікувати, що міжнародні юридичні баталії, котрі розгортаються останнім часом між європейцями й американськими фірмами, завтра будуть включати також і африканців щодо подій на їхньому континенті. Поки Організація Об'єднаних Націй не рухається до досягнення глобальної конвенції про захист персональних даних, цілком ймовірно, що в Африці продовжать зміцнюватися зв'язки між тими, хто відповідає за захист персональних даних. У підсумку Конвенція 108 Ради Європи про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних (1981 року) може бути сприйнятою в Африці цілком офіційно, адже до неї приєднуються дедалі нові африканські країни (як-от Марокко чи Маврикій), або неофіційно, адже африканські держави, які мають закони й установи із захисту даних, запрошуються в якості спостерігачів до роботи щодо модернізації цієї Конвенції чи її функціонування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Burri M., Schär R. The Reform of the EU Data Protection Framework: Outlining Key Changes and Assessing Their Fitness for a Data-Driven Economy. *Journal of Information Policy*. 2016. Vol. 6. P. 479-511.
2. Bellman S., Johnson E. J., Kobrin S. J., Lohse G. L. International Differences in Information Privacy Concerns: A Global Survey of Consumers. *The Information Society*. 2004. Vol. 20. Issue 5. P. 313-324.
3. Voss W. G. European Union Data Privacy Law Reform: General Data Protection Regulation, Privacy Shield, and the Right to Delisting. *The Business Lawyer*. Vol. 72. Winter 2016–2017. P. 221-233.
4. Calzolaio S. Protezione dei dati personali. *Digesto delle Discipline Pubblicistiche / dir. da R. Sacco*. Milano: Wolters Kluwer Italia, 2017. P. 594-636.
5. Schwartz P. M., Peifer K.-N. *Transatlantic Data Privacy Law*. Berkeley Law Scholarship Repository. URL: <https://scholarship.law.berkeley.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3913&context=facpubs>.
6. Серьогін В.О. Міжнародно-правові стандарти забезпечення прайвесі. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Право»*. 2009. Вип. 1 (5). С. 21-27.
7. Серьогін В.О. Міжнародні організації з питань забезпечення інформаційного прайвесі: сучасний стан і перспективи розвитку. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Право»*. 2015. Вип. 20. С. 39-43.
8. African Union Convention on Cyber Security and Personal Data Protection. June 27, 2014. URL: https://au.int/sites/default/files/treaties/29560-treaty-0048_-_african_union_convention_on_cyber_security_and_personal_data_protection_e.pdf.
9. African Union (AU) & Regional Economic Communities [RECs] In Africa' UN Economic Commission for Africa. URL: <http://www.uneca.org/oria/pages/african-union-au-regional-economic-communities-recs-africa>.
10. ITU. Support for harmonization of the ICT Policies in Sub-Saharan Africa. URL: <http://www.itu.int/en/ITU-D/Projects/ITU-EC-ACP/HIPSSA/Pages/default.aspx>.
11. HIPSSA Project / *ITU website*. URL: <http://www.itu.int/en/ITU-D/Projects/ITU-EC-ACP/HIPSSA/Pages/default.aspx>.
12. HIPSSA Project Southern African Development Community (SADC). Model Law on Data Protection. URL: http://www.itu.int/en/ITU-D/Projects/ITU-ECACP/HIPSSA/Documents/FINAL%20DOCUMENTS/FINAL%20DOCS%20ENGLISH/sadc_model_law_data_protection.pdf.
13. SADC Model Law on Data Protection / *ITU website*. URL: http://www.itu.int/en/ITU-D/Projects/ITU-EC-ACP/HIPSSA/Documents/FINAL%20DOCUMENTS/FINAL%20DOCS%20ENGLISH/sadc_model_law_data_protection.pdf.
14. Bill on Human Rights is Passed by EALA. URL: <http://www.eala.org/media/view/bill-on-human-rights-is-passed-by-eala>.
15. EAC Cyberlaws Framework. URL: http://www.eac.int/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=153&Itemid=148.
16. Framework for Cyberlaws, Phase II (UNCTAD, 2011). URL: http://r0.unctad.org/e-commerce/docs/EAC_Framework_PhaseII.pdf.
17. EAC Cyberlaws Framework, Phase I (2008). URL: http://www.eac.int/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=633&Itemid=148.
18. ECCAS Model Law / CEMAC Directives on Cybersecurity (Data protection, e-transactions, cybercrime). URL: [http://www.itu.int/en/ITU-D/Projects/ITU-EC-ACP/HIPSSA/Documents/REG10NAL%2Qdocuments/proiets des iois types-directives cybersecurite CEEAC CEMAC.pdf](http://www.itu.int/en/ITU-D/Projects/ITU-EC-ACP/HIPSSA/Documents/REG10NAL%2Qdocuments/proiets%20des%20iois%20types-directives%20cybersecurite%20CEEAC%20CEMAC.pdf).
19. Makulilo A. B. Myth and reality of harmonization of data privacy policies in Africa. *Computer Law & Security Report*. 2015. Vol. 31(1). P. 78-89.
20. Greenleaf G., Georges M. African regional privacy instruments: Their effects on harmonization. *Privacy Laws and Business International Report*. 2014. Vol. 132. P. 19-21.